

**Results.** It demonstrates that leisure is an integral component of a perfect society model and perceived as it's able to make for elimination of any social contradiction; a rational approach and regulation of leisure practices are conditioned by necessity of social life improvement and directing on an education of "new" personality; a correlation of work and leisure is characterized by uninterrupted discourse about transformation possibility of work as a hard labor obligation into a free and creative form of activity.

**Key words:** utopia, leisure, culture, utopian tradition, happiness country, perfect state.

Надійшла до редакції 1.10.2019 р.

УДК 75.052 (410) «20»

## СТРІТ-АРТ ЛОНДОНА В КОНТЕКСТІ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ АНГЛІЇ

**Шеменьова Юлія Володимирівна** – аспірантка кафедри образотворчого мистецтва,  
Інститут мистецтв Київського університету ім. Б. Грінченка, Київ  
orcid.org/0000-0003-0570-3613  
doi.org/10.35619/ucpmk.vi31.232  
y.shemenova@kubg.edu.ua

Стаття висвітлює особливості становлення та розвитку стріт-арту Лондона у контексті монументального стінопису Англії. Зазначено процес переходу концептуального мистецтва з галерейного простору на вулиці англійської столиці. Вказано види та стилі місцевого стріт-арту. Окреслено специфіку вуличного арту в районах Shoreditch, Old Street та Brixton. Визначено індивідуальну тематику творів графіті-митців під псевдо Sweet Toof, Banksy, Fanakapan, Pegas, Jonesy, Bambi, James Corchan та Franky Strand. Висвітлено процес збереження та захисту тамтешніх вуличних стінописів.

**Ключові слова:** стріт-арт, монументальний живопис, мурали, графіті, Англія, Лондон.

**Постановка проблеми.** Образотворче мистецтво Англії ще з доби раннього Середньовіччя відоме, насамперед, прикладними виробами та книжковою мініатюрою. Монументальна скульптура та живопис в означеній державі не набули широкого розвитку, на відміну від Франції та Німеччини. В оздобленні англійських соборів чудовий пластичний декор стояв на щабель вище у порівнянні з сюжетними зображеннями на стінах. Слабкий розвиток монументального живопису частково пояснюється тим, що у мистецтві дороманської Англії майже не було традиційних зображень людини. Лише протягом X ст. у соборах почала з'являтися кам'яна скульптура.

Однією з найдавніших збережених пам'яток цієї доби є рельєф із зображенням боротьби Архангела Михаїла з Сатаною Собору в Саутвеллі (Southwell Minster), де помітний вплив орнаментального стилю, що поширювався зі скандинавських країн.

Утім, вже наприкінці XIII – початку XIV ст. у Вестмінстерському абатстві були створені монументальні розписи в південному «рукаві» трансепту капели Святої Віри. Дані стінописи, що зображували апостола Фому та Святого Христофора вважаються найкращими зразками монументального живопису середньовічної Англії. При цьому, бурхливі історичні події та громадянські війни XV ст. мало сприяли активному розвитку монументального мистецтва [3].

Уже у XVI ст. значного розвитку набув парадний класичний портрет. Заснування істинно національного англійського стилю в живописі пов'язують з ім'ям В. Хогарта (William Hogart), мистецтво якого позначене аристократичністю і стриманістю. Пізніше, 1848 р. у Лондоні засновано організацію художників під назвою «Братство прерафаелітів». Відомі митці цього об'єднання Д. Габріель Росетті (Dante Gabriel Rossetti), Д. Еверет Мілле (John Everett Millais) та Е. Берн-Джонс (Edward Burne-Jones) вважали ідеальним мистецтвом італійського раннього Відродження. Звідси, поява у їх творчості біблійних і міфологічних сюжетів, запозичених, насамперед, з англійської й європейської середньовічної міфопоетики. Подібні полотна означених майстрів, зазвичай, були наповнені символічними деталями та прихованими сенсами [4].

Проте, вже на початку XX ст. новітні художники змінюють образ англійського мистецтва, повертаючи його у бік розкутості та відмови від цензури. Початок такого мистецтва з середини XX ст. пов'язують із творчістю Ф. Бекона, котрий мав статус одного з найтрагічніших митців минулого століття. Він зображував дивних створін і деформовані фігури, що завжди перебували у спотворених ракурсах «Три стадії фігури у підніжжя Розп'яття» 1944 р. (Three Studies for Figures at the Base of Crucifixion 1944).

Нині Лондон є одним із світових центрів концептуального мистецтва. Найвидатнішим із сучасних англійських концептуалістів вважають Д. Хьорста (Damian Hirst) з його інсталяціями «Природознавство»

(Natural history). Останні являють собою туші тварин в акваріумах з формальдегідом, серед яких і культові «Фізична неможливість смерті в свідомості того, хто живе» (The Physical Impossibility of Death in the Mind of Someone Living, 1991) та «Матір і дитя розлучено» (Mother and Child Divided, 1993). Своїми роботами він висвітлює хиткість основ людського існування – життя і смерті, кохання, вірності та зради. Концептуальне мистецтво в його інтерпретації стає настільки публічним, що виходить за межі галерей і відображається у сучасному стріт-арті [2].

У такій розгортці, воно є доступним для глядачів, адже твори знаходяться на відкритому просторі міських вулиць. Художники, що працюють у даному напрямі, не продають квитки на свої виставки та не запрошують своїх шанувальників на їх відкриття. З кожним роком вони продовжують відкривати нові, часом несподівані, форми самовираження.

Останні дослідження і публікації свідчать, що осмислення сучасного вуличного мистецтва Англії неможливе без звернення до джерел, які висвітлюють історичний розвиток даного явища. Так, дослідниця Clare A. P. Willson у своїй праці «Настінний живопис Британії 1840–1940: Зображення та значення» (Mural Painting in Britain 1840–1940: Image and Meaning) висвітлює історичні відомості щодо створення перших англійських фасадних фресок. Метою такого мистецтва, на її думку, було, насамперед, висвітлення історичних подій, що стали ключовими у процесі становлення країни [9].

Утім, вплив ідей і художніх напрямів XX ст. на формування монументального живопису приніс свої плоди. Він перенісся на вулиці та під враженням американського стріт-арту набув нових форм, що все рідше нагадували класичний мистецький твір. Відомий англійський фотограф вуличного мистецтва Frank Steam156 Malt у праці «Стріт-арт Лондона» (Street Art London) опублікував детально відібраний список світових андеграунд-митців та їх творів. З них особливу увагу привертає творчість художників під псевдо Obey, Banksy, Spase Invider, та ROA. При цьому фотограф розкриває особливості творчого методу райтерів-новачків, зокрема таких, як Malarky, Mobstr тощо [5].

Продовжує досліджувати вулиці Лондона фотожурналіст Alex MacNaughton. У фотоальбомі під назвою «Лондон стріт-арт 2» (London Street Art 2) він збирає фотокартки найкращих графіті столиці. Його колекція складає понад 150 творів андеграунд-митців [7].

*Мета статті:* визначити місце стріт-арту в монументальному живописі Англії.

*Виклад основного матеріалу дослідження.* Лондон, як Берлін та Нью-Йорк, по праву вважається однією зі світових столиць графіті. На околицях міста зосереджена основна частина стріт-арту та графіті. Саме в районах Шоредіч (Shoreditch), Хакні (Hackney), Олд Стріт (Old Street), Енджел (Angel) та Камден (Camden), уздовж Регентського каналу (Regent's Canal) знаходяться найрізноманітніші твори лондонського вуличного арту.

На початку 80-х років XX ст. графіті, яке прийшло зі Сполучених Штатів Америки та захопило Великобританію, пов'язували з хіп-хоп культурою. Через 30 років із субкультури воно перетворилося у передовий напрям стріт-арту. Крім робіт райтерів на лондонських стінах можна побачити постери та стікери, графіті, нанесені спреєм-фарбою від руки та через трафарет і мурали. Основним видом стріт-арту вважається «Writing», що, власне, і є малюванням на стінах. Відомий і «Bombing» – графіті-малюнки на транспортних засобах та «Tagging» – написи, створені у різних кольорах і стилях.

Крім того, варто виділити комерційні малюнки, тобто ті, що художники створюють на замовлення адміністрації того чи іншого міста, та нелегальні – виконані без офіційного дозволу.

Досить популярними в Англії є малюнки коміксів і карикатур, які виконують у характерному стилі «Character Style». Втім, існує маса інших видів і стилів графіті. Поширеними є зображення намальовані у вільному стилі «Free Style» – художник працює без скетчів та ескізів, при цьому поєднує різні стилі, та «мурали» – художні розписи зовнішніх стін будинків, зазвичай торцевих, виконуються райтерами на замовлення та за офіційним дозволом адміністрації міста [8].

Кращим районом Лондону для вуличного мистецтва визначають «Shoreditch», де дані твори змінюються майже щоденно.

Одним із найвідоміших художників лондонської стріт-арт-арени є митець на псевдо Стік. У районі Shoreditch його робота «Минуле, сьогодні, майбутнє» виходить на кільцеву дорогу Олд Стріт (Old Street) і відображає тривалий процес облагородження даної місцевості. Саме тут художниця під псевдонімом Бембі створює свої трафаретні малюнки крізь власну інтерпретацію ікон сучасності та політичних діячів.

Чиказький художник із північного Лондона на псевдо Pegas малює на стінах портрети ікон поп-культури. Зокрема, трафаретні зображення Меган Фокс, Мадонни, Мерелін Монро, Уїтні Хьюстон, Емі Вайнгауз, Тіни Тьорнер тощо.

У сфері поп-культури працює й художник на псевдо Fanakaran. Він створює роботи у стилі 3D зображень під назвами «SpongeBob», «Square Pants», «Sonic the Hedgehog», «Up Yours» тощо.

Досить незвичайні місця для своїх малюнків обирає райтер на псевдо Jonesy. Так, на стовпах, які знаходяться впродовж лондонських каналів, він розміщує скульптурки та малюнки химерних тварин, що, зазвичай, мають демонічні риси. Тему зображення ефемерних і фантастичних звірів на міських стінах продовжує райтер Френкі Стренд. Головними персонажами її творів стають дракони, величезні кальмари та крокодили.

Варто звернути увагу на велику кількість малюнків зубів, що оточені яскраво рожевими деснами від райтера на псевдо Sweet Toof. Він обраний одним із «передових художників», що представляли Лондон у мистецькому проєкті «Safewalls» Цирку дю Солей 2011 р. Частина його робіт експонована й у колекції Музею Вікторії й Альберта під назвою «Вуличне мистецтво сучасних принтів». Зображення зубів митець поєднує з північноєвропейською традицією «Vanitas» XVI ст., що нагадувала про швидкоплинність і марносластво життя, та мексиканським святом зображень черепа з почитанням смерті як частини життєвої подорожі.

Англійський андеграунд-художник австралійського походження, твори якого можна знайти не лише у Лондоні, але й у всьому світі – Дж. Коркан відомий своїм авторським стилем крапельного живопису. Славу митцю принесла культова фреска із зображенням Д. Боуї. У власних творах він використовує релігійні або міфологічні алегорії, щоб проілюструвати екзистенціальне або духовне становище сучасного суб'єкта в місті [5].

Одним із найвідоміших світових вуличних митців є Бенксі. Його характерні трафаретні твори постійно з'являються у Лондоні вже протягом 10 років. Зображення, виконані Бенксі, торкаються важливих проблем, пов'язані із суспільством, екологією та політикою.

Досить актуальною темою є вихід Британії зі складу Європейського Союзу. Колишній прем'єр-міністр країни Т. Мей 29 березня 2017 р. підписала листа про початок процедури Brexit. У відповідь на цю подію художник створив мурал на стіні в Дуврі, паромному порту, який з'єднує Англію з Кале у Франції. На муралі Бенксі зобразив робітника, котрий відбиває молотком одну з 12 зірочок на емблемі ЄС. В результаті цього від напівприбраної зірки розходяться тріщини [1].

Проте, через надзвичайну популярність Бенксі, нині трапляється чимало підробок під твори цього художника. Тому все менше оригінальних графіті митця можна знайти на вулицях Лондона.

Вуличне мистецтво Англії, як і світовий стріт-арт, є стихійним. Тому, термін життя стріт-арт-твору залежить від ступеня популярності його автора, наявності вільного місця для нових графіті та старанності прибиральників вулиць, яким раз у раз доводиться відмивати міські стіни, не особливо цікавлячись художньою цінністю того чи іншого настінного малюнка. Таким чином, життя графіті-малюнку може тривати від кількох годин до багатьох років. А на стіні зі спеціальним написом «stick no bills» будь-якому прояву стріт-арту загрожує миттєве знищення. Згідно з актом про «Кримінальній псування майна» від 1971 р., порушникам загрожує штраф розміром до кількох тисяч фунтів, залучення до громадських робіт і навіть тюремне ув'язнення [8].

Утім, на відміну від інших європейських міст, саме у Лондоні розвивається організація збереження муралів «London Mural Preservation Society» (LMPS), яка має на меті зберегти, захистити та реставрувати стінописи там, де вони були створені.

2010 р. громадська активістка Р. Міллер за сприяння команди добровольців заснувала Лондонську спільноту із збережень розписів (LMPS). З тих пір LMPS допомагає висвітлювати проблеми сучасних стінописів у засобах масової інформації. Крім участі у місцевій пресі, представники організації відвідували передачі «BBC London News» і шоу Роберта Елмса для «BBC Radio London». За рахунок проєкту «Reclaim the Mural» в художній галереї «Whitechapel» вони розповідають про історію створення муралів. Найбільшими проєктами спільноти є відновлення двох стінописів у Brixton «Windmill mural» та Stockwell Memorial mural [6].

«London Mural Preservation Society» включає до своєї бази, насамперед, ті мурали, котрі мають велику історичну цінність для міста та країни загалом. Одним із таких стінописів є «Old Kent Road Mural», спроектований для округу Боро Камбервелл протягом 1964–1965 рр.

Польський художник-кераміст А. Косовський створив роботу, яка зображає сцени з величезної історії Олд-Кент-Роуд (Old Kent Road). Вона складається з трьох фресок, виконаних із фактурної та формованої керамічної глазурованої плитки різних кольорів. У сюжетах, відтворених на великих панно розмірами висотою від 10 м. та шириною від 5 м., митець розповідає хронологічну історію розвитку Англії від римського періоду до 1960-х років [9].

**Висновки.** Отже, можемо зазначити, що стріт-арт-твори, особливо мурали та графіті, є невід'ємною складовою мистецького життя англійської столиці. Адже як і будь-який твір, виставлений на розгляд суспільства кінця XX – початку XXI ст., він є певним «меседжем», який несе актуальну в той чи інший час інформацію. Проте, саме за рахунок стріт-арту митці Лондона мають змогу донести

глобальні проблеми людства до широкого загалу. Адже, такі твори є відкритими для кожного пересічного перехожого, в чому і полягає їх особливий вплив на глядача і масову культуру загалом.

#### Список використаної літератури

1. *Вуличний художник Banksy створив мурал про Brexit*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/vulychnyi-khudozhnyk-banksy-stvoryv-mural-pro-brexit>. – Заголовок з екрану. [Дата звернення: 10.10.2019].
2. *Демієн Хьорст*. Реквієм [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://pinchukartcentre.org/ru/photo\\_and\\_video/photo/9033](https://pinchukartcentre.org/ru/photo_and_video/photo/9033). Заголовок з екрану. [Дата звернення: 24.10.2019].
3. *Мистецтво Англії* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000007/st026.shtml>. Заголовок з екрану [Дата звернення: 12.10.2019].
4. *Попов О.* Великобритания. Вокруг света. Москва, 2012. 347 с.
5. *Frank Steam156 Malt*. Street Art London. London. Dokument Press, 2013. 159 p.
6. *London Mural Preservation Society*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://londonmuralpreservationsociety.com/about/>. Заголовок з екрану. [Дата звернення: 26.10.2019].
7. *MacNaughton Alex. London Street Art 2*. London. Prestel, 2007. 86 p.
8. *Street Art in London*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.visitlondon.com/things-to-do/openspace/street-art-london>. – Заголовок з екрану. [Дата звернення: 22.10.2019].
9. *Willson A. P.* Clare. Mural Painting in Britain 1840–1940: Image and Meaning. London. Oxford University Press. 415 p.

#### References

1. *Vulychnyy khudozhnyk Banksy stvoryv mural pro Brexit*. [Elektronnyy resurs]. Rejum dostupu: <https://hromadske.ua/posts/vulychnyi-khudozhnyk-banksy-stvoryv-mural-pro-brexit>.
2. *Demien Kh'orct. Rekviyem* [Elektronnyy resurs]. Rejum dostupu: [https://pinchukartcentre.org/ru/photo\\_and\\_video/photo/9033](https://pinchukartcentre.org/ru/photo_and_video/photo/9033).
3. *Mystetstvo Anhliyi*. [Elektronnyy resurs]. Rejum dostupu: <http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000007/st026.shtml>.
4. *Popov O.* Velykobrytaniya. Navkolo svitu. Moskva. 2012. 347 s.
5. *Frank Steam156 Malt*. Street Art London. London. Dokument Press, 2013. 159 p.
6. *London Mural Preservation Society*. [Elektronnyy resurs]. Rejum dostupu: <http://londonmuralpreservationsociety.com/about/>.
7. *MacNaughton Alex. London Street Art 2*. London. Prestel, 2007. 86 p.
8. *Street Art in London*. [Elektronnyy resurs]. Rejum dostupu: <https://www.visitlondon.com/things-to-do/openspace/street-art-london>.
9. *Willson A. P.* Clare. Mural Painting in Britain 1840–1940: Image and Meaning. London. Oxford University Press. 415 p.

#### СТРИТ-АРТ ЛОНДОНА В КОНТЕКСТЕ МОНУМЕНТАЛЬНОЙ ЖИВОПИСИ АНГЛИИ

**Шеменева Юлия Владимировна** – аспирантка кафедры изобразительного искусства  
Института искусств, Киевский университет им. Б. Гринченка, Киев

Статья раскрывает особенности становления и развития стрит-арта Лондона в контексте монументальной настенной живописи Англии. Обозначен процесс перехода концептуального искусства из галерейного пространства на улицы английской столицы. Указаны виды и стили местного стрит-арта. Названо специфику уличного искусства в районах Shoreditch, Old Street и Brixton. Изложено индивидуальную тематику произведений граффити-художников под псевдонимами Sweet Toof, Banksy, Fanakapan, Pegas, Jonesy, Bambi, James Corchan и Franky Strand. Освещен процесс сохранения и защиты муралов Лондона.

**Ключевые слова:** стрит-арт, монументальная живопись, муралы, граффити, Англия, Лондон.

#### LONDON STREET ART IN THE CONTEXT OF MONUMENTAL PAINTING OF ENGLAND

**Shemenova Yulia** – postgraduate student of department of fine arts,  
Institute of Arts, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

In this article the features of the formation and development of street art in London in the context of the monumental wall painting of England are revealed. Indicated First of all, the process of the transition of conceptual art from the gallery space to the streets of the English capital. Types and styles of local street art are indicated. Named features of street art in the areas of Shoreditch, Old Street and Brixton. Separate themes of the works are presented by graffiti artists under the pseudonyms Sweet Toof, Banksy, Fanakapan, Pegas, Jonesy, Bambi, James Corchan and Franky Strand. The process of preserving and protecting London's frescoes stands out.

**Key words:** Street Art, monumental painting, murals, graffiti, England, London.

UDK 75.052 (410) «20»

## LONDON STREET ART IN THE CONTEXT OF MONUMENTAL PAINTING OF ENGLAND

**Shemenova Yulia** – postgraduate student of department of fine arts,  
Institute of Arts, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

In this article the features of the formation and development of street art in London in the context of the monumental wall painting of England are revealed. Indicated First of all, the process of the transition of conceptual art from the gallery space to the streets of the English capital. Types and styles of local street art are indicated. Named features of street art in the areas of Shoreditch, Old Street and Brixton. Separate themes of the works are presented by graffiti artists under the pseudonyms Sweet Toof, Banksy, Fanakapan, Pegas, Jonesy, Bambi, James Corchan and Franky Strand. The process of preserving and protecting London's frescoes stands out.

**The purpose** of the article is to determine the place of street art in monumental painting in England.

**Research results.** Features of London street art in the context of wall painting England have been identified. In which local artists create their own world of street art, which is primarily aimed at highlighting the pressing problems of humanity, in particular in the fields of ecology, politics and pop culture. To do this, artists create new murals and graffiti in different styles and techniques. The process of destruction, specifics of existence, preservation and restoration of the murals of London are revealed. In particular, their inclusion in the base of the organization of conservation of murals.

**Conclusions.** Street art, especially murals and graffiti, is an integral part of the artistic life of the English capital. After all, like any work presented to the public at the end of the twentieth – early twentieth centuries, it is a certain «message» that carries relevant information at one time or another. However, it is at the expense of street art that London artists are able to bring the global problems of humanity to the wider public. After all, such works are open to every average passer-by, and have a special impact on the viewer and the mass culture in general.

**Key words:** Street Art, monumental painting, murals, graffiti, England, London.

Надійшла до редакції 7.11.2019 р.

УДК 378 (430)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ НІМЕЧЧИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ  
КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

**Олійник Аліна Валентинівна** – аспірантка, ДВНЗ  
«Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»  
orcid.org/0000-0002-5498-9366  
doi.org/10.35619/ucpmk.vi31.233  
alinafrankiws@gmail.com

Досліджуються загальні та пріоритетні тенденції розвитку музичної освіти та діяльності вищих музичних освітніх закладів ФРН. Здійснено огляд історіографії та джерел щодо музичної освіти як компоненту культурної політики Німеччини. Визначено роль та значення музичної освіти ФРН, розглянуто особливості її розвитку, проблеми та перспективи. Вивчивши досвід вищої музичної освіти країни, розкрито провідні тенденції її розвитку в умовах поступової трансформації згідно із загальноєвропейськими стандартами.

**Ключові слова:** освіта, музична освіта, культурна політика федеральних земель, тенденції розвитку, вищі навчальні заклади, культурно-освітня сфера, Німеччина.

**Постановка проблеми.** Модернізація вищої музичної освіти в сучасній Україні актуалізує необхідність пильної уваги до процесів, які відбуваються в цій сфері за кордоном. У цьому аспекті провідні тенденції розвитку музичної освіти сучасної Німеччини не ставали предметом окремого мистецтвознавчого дослідження українськими науковцями.

**Аналіз досліджень та публікацій.** Проблеми музичної освіти, зокрема, тенденції розвитку загальної мистецької освіти в країнах Європейського союзу, зокрема у ФРН, досліджували Л. Волинець [1], Г. Камалова та О. Новгородова [2]. І. Сусідко аналізує історико-теоретичну освіту у вищих навчальних закладах Німеччини [6], І. Сташевська – систему вищої музичної освіти ФРН у контексті євроінтеграційних процесів [5]. Тенденції розвитку і реформ освіти у світі розглядали Г. Ткач, В. Філіппов та В. Чистохвалов [7]. Т. Настич здійснила порівняльний аналіз сучасних тенденцій вищої освіти в Німеччині, Польщі та Україні [4]. Однак, попри значну увагу вчених до різних аспектів проблематики вищої музичної освіти, у вітчизняному мистецтвознавстві бракує досліджень, присвячених аналізу тенденцій розвитку музичної освіти високорозвинених європейських країн, зокрема Німеччини, позитивний досвід якої міг би бути запозиченим у сучасній системі музичної освіти України. Наявний досвід ФРН вимагає додаткового аналізу процесів, що відбуваються в галузі музичної освіти й суттєво впливають на професійну підготовку музикантів-фахівців, а також залежно від обставин визначають стратегію та подальший розвиток мистецької освіти загалом.